

Analýza ideově-programového profilu švédské Levicové strany z hlediska politického extremismu a radikalismu

Pavel Maškarinec¹

Abstract: *An Analysis of the Ideological-programmatic Profile of the Swedish Left Party from the View of Political Extremism and Radicalism*

This article deals with an analysis of the ideological-programmatic profile of the Swedish Left Party from the perspective of political extremism and radicalism. First, we analyze the theory of political extremism and radicalism. Then, we briefly introduce the process of the genesis and transformation of the party's history. Then, the main section of the article follows, focused on an analysis of the Left Party's programme. The article concludes with the observation that the Left Party's programme says nothing which would allow us to classify the Left Party as an extremist political party. On the other hand, the Left Party's programme embodies many attitudes which make it possible to mark the Left Party as a radical left party, despite some inconsistency in attitudes among leading party officials.

Keywords: *Left Party, Left Party Communists, Political extremism, Political parties, Political radicalism, Program analysis, Sweden, Swedish Communist Party, Vänsterpartiet*

Úvod

Transformace skandinávských levicových stran vedla podle Stuarda Wilkse (1996: 1842) k tomu, že se v polovině 60. let XX. století konstituovala specifická skandinávská nová levice. Další autoři na základě posunu identity části komunistických stran západní Evropy v 70. a 80. letech dokonce vytváří samostatnou rodinu Nové levice jako jednu ze čtyř stranických rodin nacházejících se na levém křídle politického spektra, jež dle jejich názoru představuje s ohledem na volební podporu těchto stran čistě skandinávský fenomén (srov. Gallagher, Laver, Mair 2001: 206-210).

Ambicí následujícího textu je analýza ideově-programového profilu jednoho ze zástupců tohoto proudu, švédské Levicové strany (*Vänsterpartiet* – Vp).² Hlavní výzkumnou otázkou, na niž se pokusíme odpovědět, představuje zjištění, zda se programové vymezení strany vyznačuje

---

¹ Autor je studentem magisterského studijního programu Politologie na Katedře politologie, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Joštova 10, 602 00 Brno; e-mail: maskarinec@mail.muni.cz.

² Wilks (1996: 1842) uvádí Vp jako jednoho z hlavních současných zástupců skandinávské levice, mezi níž dále počítá dánskou Socialistickou lidovou stranu (*Socialistisk Folkeparti* – SF), norskou Socialistickou levicovou stranu (*Sosialistisk Venstreparti* – SV) a finskou Levicovou alianci (*Vasemmistolitto* – VAS). Naproti tomu Gallagher, Laver a Mair (2001: 207-208) zařazovali Vp i v 90. letech do rodiny komunistických stran, zatímco March a Mudde (2005: 49) zahrnuli Vp – bez bližšího vysvětlení – do širokého okruhu nekomunistických radikálně levicových stran.

radikálními nebo extrémními politickými postoji. Naší snahou bude zdůraznit především ty prvky jejího programu nebo činnosti, které se vyznačují jistým stupněm radikality. Úvodní část textu předkládá náhled na současný stav ve vývoji teorie politického extremismu a radikalismu. Pro nedostatek prostoru nicméně nabízí tato kapitola pouze stručný úvod do této problematiky. Klíčová část textu se následně zaměřuje na analýzu současných programových dokumentů Vp vyjadřujících hlavní ideové a programové priority strany. Opomíjena nezůstane ani základní deskripce ideových „kořenů“ strany a historických procesů spojených s procesem transformace strany od 60. a především počátku 90. let XX. století.

Vp je přitom předmětem našeho zájmu z několika důvodů; jedná se o přímou pokračovatelku Švédské komunistické strany založené v roce 1917, jejíž historie byla podle Christensena (1998: 55) po celé období provázena nikdy nekončícím bojem mezi reformátory a dogmatiky, a současně se jedná o stranu, která je z hlediska stranicko-politického systému tradičně charakterizována jako nelegitimní koaliční partner (Christensen 1998: 51), a to i přesto, že v poválečném období v mnoha případech poskytovala podporu menšinovým vládám Sociálnědemokratické dělnické strany (*Socialdemokratiska Arbetare Partiet* – SAP).

1. Problematika politologického výzkumu extremismu a radikalismu

Problematika výzkumu antidemokratických sil, objevujících se v průběhu XX. století i uvnitř západních demokratických společností, našla podle Miroslava Mareše zatím nejkonzistentnější vyjádření v tzv. teorii extremismu, již autor charakterizuje jako „souhrnné pojetí a zkoumání antidemokratických jevů (označovaných při splnění určitých předpokladů za extremismus),³ přičemž jsou hledány jejich společné znaky, případně souvislosti a zákonitosti ve vývoji“ (srov. Mareš 2003: 297).⁴ Sám autor ovšem upozorňuje, že se proti teorii extremismu zdvihla mimořádně silná vlna kritiky⁵ a v politologii se dosud neustálila shoda ani na základních pojmech, s nimiž tato teorie pracuje (Mareš 2003: 297-298). Petr Fiala současně zdůrazňuje, že z hlediska politologie je obecný pojem politický extremismus velmi problematický a jeho výpovědní hodnota je s ohledem na jeho „prázdnotu“ a libovolnou aplikovatelnost prakticky

³ Rovněž Backes (2007: 242) zdůrazňuje, že je v západní tradici koncept politického extremismu těsně spjat se zkoumáním nedemokratických aktérů.

⁴ Blíže k vývoji teorie politického extremismu a jejímu vymezení srov. Mareš 2003; Černý 2005: 13-20; Danics 2003: 11-12. K historickému náhledu na pojem politický extremismus a s ním spjatým strukturálním charakteristikám viz Backes 2007: 242-247. K právním a sociologickým aspektům extremismu viz Chmelík 2001: 11-18.

⁵ K limitům politologické analýzy extremismu a radikalismu srov. Fiala 1998: 8-15. Obecné shrnutí kritik vůči teorii extremismu viz Mareš 2003: 314-317.

nulová,⁶ na rozdíl od pojmů levicový, resp. pravicový politický extremismus, určujících pozici subjektu na zvoleném pravo-levém strukturování politického prostoru, jež tomuto subjektu přiřazují určité empirické (ideologicko-programové) charakteristiky. Důležitější než jednotlivé varianty politického extremismu je podle Fialy jejich vztah k dalším pojmům, jako je např. politický radikalismus (srov. Fiala 1998: 10-11) užívaný zejména v případě subjektů, jež sice mají jistý destabilizační potenciál vůči demokracii, nicméně nejsou vysloveně extremistické a antidemokratické (Mareš 2003: 303).

Základní varianty politického extremismu představují pravicový a levicový extremismus⁷ (podobné rozdělení lze nalézt i v případě politického radikalismu). Levicový extremismus klade podle Mareše do popředí princip rovnosti, který se snaží rozšiřovat na všechny oblasti života, přičemž ve zdůrazňování fundamentální lidské rovnosti se sice shoduje s demokratickým ústavním státem, nicméně vyvozuje z tohoto základního etického principu důsledky, jež je možno považovat za extremistické (srov. Mareš 2003: 307-308). Podobně Max Kaase zdůrazňuje, že levicový extremismus pracuje s radikálně demokratickým, egalitářským chápáním politiky (srov. Fiala, Mareš 1998: 96). Danics (2003: 28) dále zdůrazňuje, že se všichni levicoví extremisté hlásí k revolučnímu násilí a usilují o revoluční převrat existujícího sociálně-politického řádu. Další autoři ovšem nepovažují násilí za nevyhnutelné (viz Backes 2007: 257).

Luke Marche a Cas Mudde tak definují extremismus jako ideologickou a reálnou opozici vůči hodnotám a praxi demokracie, která může, ale nevyhnutelně nemusí zahrnovat sklon k násilí. Naproti tomu radikalismus představuje v širším smyslu ideologickou a reálnou orientaci vůči naprosté systémové změně politického systému zastávanou radikálními aktéry. Zatímco tedy extremisté mohou být definováni jako antidemokraté, radikálové jsou antiliberálně demokratičtí, ale ne antidemokratičtí (srov. March, Mudde 2005: 24-25). Detlef Murphy v této souvislosti využívá teorii komunistických stran, založenou na bipolární dimenzi oddělující ortodoxní, příp.

⁶ Podobně Strmiska vyslovuje kritické připomínky k deskriptivní a heuristické kapacitě konceptů extremismu a extrémní strany (srov. Strmiska 1998: 27-40).

⁷ K dalším variantám extremismu srov. Mareš 2003: 308-314; Černý 2005: 31-42; Chmelík 2001: 40-51, 55-57. Jedno z nejnovějších vymezení politického extremismu nabízí Uwe Backes, který na základě odlišení dimenzí antidemokracie a antiústavnosti konstruuje, za pomoci využití os demokracie a ústavnosti, dvoudimenzionální politický prostor, v němž identifikuje tři formy politického extremismu: anarchokomunismus, marxismus-leninismus a národní socialismus. Nahrazením osy demokracie osou fundamentalismu se autor snaží vyřešit nedostatečnost tohoto konceptu. Tímto krokem autor ve dvoudimenzionálním prostoru identifikuje jako formy politického extremismu marxismus-leninismus a Taliban v Afghánistánu. K vysvětlení nezávislosti všech tří dimenzí politického extremismu následně Backes konstruuje model třídímenzionálního prostoru politického extremismu zahrnujícího všechny tři zmíněné osy (srov. Backes 2007: 250-258).

tradicionalistické strany usilující překonat státněmonopolistický kapitalismus revoluční cestou, od reformních, příp. eurokomunistických stran, akceptujících získaná občanská práva, svobody a pluralitní systém (srov. Fiala, Mareš 1998: 96). Rovněž Fiala označuje termínem radikalismus politické postoje, jež nevedou k odstranění demokratického politického systému a pohybují se v rámci jeho ústavního vymezení, byť třeba na jeho okraji, zatímco politický extremismus představuje podle autora postoj odmítající demokratický právní stát a usilující o jeho odstranění či modifikaci (Fiala 1998: 11). Ve stejném duchu definuje politický radikalismus i Mareš, podle něhož lze tento pojem v rámci teorie extremismu využít pro identifikaci postojů zastávajících velmi kritické názory na demokratické uspořádání. Ty nicméně i přes zpochybnění určitých hodnot a práv a požadavků na jejich důslednou změnu nesměřují k naprostému zavržení demokracie a při prosazování radikálních cílů, i přes využívání nestandardních mechanismů, respektují základní demokratické mechanismy (srov. Mareš 2003: 303-304).⁸

Detailní vymezení radikální levice nabízejí již výše zmínění Luke March a Cas Mudde. Podle jejich definice je radikální levice radikální, protože: 1) odmítá základní socio-ekonomickou strukturu současného kapitalismu a jeho hodnot a praxe (pozice od odmítnutí konzumerismu a neoliberalismu až po otevřenou opozici k soukromému vlastnictví a motivace kapitalistického zisku); 2) nadále obhajuje alternativní ekonomické a mocenské struktury zahrnující zásadní redistribuci zdrojů od existujících politických elit. Tyto skupiny jsou současně podle autorů levicové, protože: 1) identifikují ekonomickou nerovnost jako základ existujícího politického a společenského uspořádání a obhajoba kolektivních ekonomických a sociálních práv je jejich hlavní agendou; 2) vyjadřují antikapitalismus více konzistentně než antidemokracii, ačkoliv radikální subverze liberální demokracie může být implicitní nebo explicitní v redistributivních záměrech mnoha z těchto skupin; 3) jsou internacionalistické, a to jak ve smyslu jejich úsilí o nadnárodní propojenost a solidaritu, tak i v jejich tvrzení, že národní a regionální sociálně-politické problémy mají globální strukturální příčiny (jako je imperialismus nebo globalizace) (March, Mudde 2005: 25).

2. Historický vývoj Levicové strany

Levicová strana představuje z historického hlediska jednu ze základních složek švédského

---

⁸ Podobně jako v případě politického extremismu ani pojem politický radikalismus není v politické vědě jednoznačně definován. Fiala v tomto ohledu upozorňuje na skutečnost, že přestože se toto rozdělení může jevit jako nosné a v zásadě akceptovatelné, je hranice mezi politickým extremismem a radikalismem nezřetelná a politologie dosud příliš nepokročila v precizaci těchto pojmů (Fiala 1998: 11-12).

stranického systému.⁹ Vp byla založena v roce 1917 jako Švédská sociálnědemokratická levicová strana (*Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti* – SSV) radikálním křídlem sociálních demokratů. Strana v roce 1921 změnila název na Švédská komunistická strana (*Sveriges Kommunistiska Parti* – SKP) a zpočátku se jednalo o rigidní komunistickou marxisticko-leninskou formaci zastávající až do 60. let ortodoxně prosovětské postoje (Szajkowski 2005: 572).¹⁰ V období studené války podporovala SKP zahraniční politiku SSSR, nicméně od 40. let začala na domácí půdě prosazovat koncepci „švédské cesty k socialismu“¹¹ a politiku „lidové fronty“ a spolupráce se SAP, jejímž menšinovým vládám poskytovala taktickou podporu (Arter 1999: 59; Jørgensen 2002: 47).¹²

K prvním výraznějším pokusům o uvolnění závislosti na Moskvě došlo v 60. letech pod vlivem myšlení nové levice (srov. Jørgensen 2002: 63-68). Důležitý krok v reformním procesu strany představoval XXI. kongres 13.–16. května 1967. SKP přijala nový program *Socialistická alternativa* (*Socialistiskt alternativ*) prosazující model decentralizovaného socialismu (srov. Arter 1999: 59), což spolu se změnou názvu na Levicová komunistická strana (*Vänsterpartiet Kommunisterna* – VPK) mělo demonstrovat proměnu jejího ideově-programového vymezení.¹³ Kongres strany ovšem probíhal ve znamení střetu mezi zástupci modernistického a tradicionalistického křídla, a zatímco v otázce názvu strany došlo ke kompromisu, v dalších otázkách převážily návrhy modernistů, což vedlo k odchodu levicového křídla ze strany (srov. Jørgensen 2002: 70-72).

K dalšímu štěpení uvnitř VPK došlo v roce 1977, kdy VPK opustilo tradicionalistické

---

⁹ Švédský stranický systém byl rámci skandinávského prostoru charakteristický vysokou neměnností a stálostí relevantních aktérů. V letech 1921–1988 bylo ve švédském parlamentu (Riksdagu) nepřetržitě zastoupeno pět stejných politických stran a v tomto ohledu byl stupeň „zamrznutí“ švédského systému politických stran extrémní i ve srovnání s dalšími skandinávskými státy (srov. Arter 1999: 55-69). Více k vývoji švédského stranického systému od 70. let a jeho současné podobě viz Kopeček 2005: 187-195.

¹⁰ Podle Jørgensena (2002: 45) představovalo spojení skandinávských komunistických stran s mezinárodním komunistickým hnutím velkou část jejich *raison d'être*. Vztahy SKP s moskevským vedením ovšem nebyly nikdy zvláště blízké a hlavní zájem SKP se soustředil na lokální a třídní problémy. Otázka mezinárodního internacionalismu tak pro stranu představovala pouze druhořadé téma, a přestože byla solidarita SKP se SSSR na jedné straně klíčovým elementem komunistické identity strany, na druhé straně působila na úrovni, jež byla oddělena od každodenní politiky (srov. Jørgensen 2002: 59-60).

¹¹ V roce 1944 přijala SKP politiku tzv. „Nového kurzu“ vyjadřující představu pokojné cesty k socialismu přizpůsobené speciálním švédským podmínkám (Jørgensen 2002: 59).

¹² Tradiční podpora menšinovým vládám SAP vyvolávala uvnitř SKP trvalé konflikty, vzhledem k tomu, že strana až do poloviny 80. let víceméně pasivně podporovala vlády SAP, a to i přesto, že byla pravidelně v klíčové parlamentní pozici (Christensen 1998: 63).

¹³ Již program SKP z roku 1953 ovšem nesl název *Švédská cesta k socialismu* (*Sverige väg till socialismen*).

promoskevské křídlo, které založilo Dělnickou komunistickou stranu (*Arbetarpartiet Kommunisterna* – APK) (srov. Christensen 1998: 55; Jørgensen 2002: 74). Stejně jako všechny předcházející i budoucí skupiny odštěpené od VPK (resp. SKP nebo Vp) ani APK nedokázala ohrozit relevanci VPK v rámci švédského stranického systému a zůstala marginálním politickým subjektem. Ve stejném roce zahájila VPK proces, jenž měl představovat zásadní zlom v zahraničně-politické orientaci strany. Zatímco až do roku 1977 byla zahraniční politika VPK výrazně prosovětská, po roce 1977 zahájila strana politiku tzv. „vytváření mostů neutralismu“. Realizace této politiky měla představovat alternativu mezi dříve prosazovanou prosovětskou orientací strany a proamerickou zahraniční politikou skandinávských sociálnědemokratických stran (srov. Christensen 1998: 54). Koncept neutrality byl ovšem podle Christensena pouze pokusem, jak ukryt před voliči „pravou tvář“, vzhledem k tomu, že prosovětská orientace nepředstavovala platformu, na níž by bylo možné mobilizovat švédské voliče. VPK tak i přes opačná tvrzení nadále udržovala kontakty s komunistickými stranami ve východním bloku a vyjadřovala podporu marxisticko-leninistickým diktátorům v zemích třetího světa (srov. Christensen 1998: 55, 59; Witthedová 2004).

3. Transformace Levicové strany po roce 1990

Kolaps komunismu ve východní Evropě znamenal podle Christensena pro VKP těžkou ideologickou krizi (Christensen 1998: 59). Za této situace přinesl XXIX. kongres VKP 23.–26. května 1990 další kolo střetu v souboji o charakter strany. Zatímco pouze menšina návrhů týkajících se otázky názvu strany požadovala zachování stávajícího názvu, členská základna byla rozdělena napůl (41 % členů bylo pro zachování stávajícího názvu a 41 % pro jeho změnu). Naopak v otázce stranického programu se většina členů (68 %) vyslovila pro změnu. Konečné rozhodnutí o vypuštění přízviska komunistický z názvu strany ovšem kongres schválil většinou pouhých 3 hlasů a kontinuitu s minulostí symbolizovalo i setrvání Larsa Wenera v čele strany (srov. Arter 2002: 9-10; Christensen 1998: 59, 68).¹⁴

Vnitřní rozdělení strany demonstrovala i situace před volbami 1991, kdy několik čelných představitelů Vp (např. někdejší tajemník strany Bo Hammar, členka Riksdagu Ylva Johansson nebo Margo Ingvardsson) označilo proces renovace strany za nedostatečný. Otevřeně prohlásili, že odmítají být členy „sektý“ namísto politické strany a poté, co byli zařazeni na nevolitelná místa kandidátky, vystoupili ze strany. Následně Annika Åhnberg a John Andersson opustili poslanecký klub Vp (srov. Arter 2002: 10; Christensen 1998: 59).

---

¹⁴ Lars Werner, který se stal předsedou VPK v roce 1975, obdržel 161 hlasů účastníků kongresu, oproti 99 hlasům pro místopředsdkyni strany Gudrun Schyman (Arter 2002: 10).

Zdlouhavý proces transformace strany vedl na podzim 1992 38 předních členů Vp, včetně 4 členů Riksdagu, ke zveřejnění *Manifestu 38*, který požadoval otevřenou debatu o budoucnosti strany před jejím nadcházejícím kongresem v roce 1993. Manifest zahrnoval požadavek na systematickou modernizaci strany v levicově socialistickém směru, nicméně ve vedení strany se nesetkal s kladným přijetím. Samotná publikace manifestu byla úspěšná i rozhodnutím Anniky Åhnberg (jedné z členů této skupiny a předpokládanou nástupkyní Larse Wenera v čele strany), jež v srpnu 1992 opustila stranu (srov. Arter 2002: 10).

V ovzduší sporu mezi modernisty a tradicionalisty se v lednu 1993 uskutečnil XXX. kongres Vp. Nebezpečí stranického rozkolu se delegáti kongresu pokusili vyřešit obměnou stranického vedení. Novou předsedkyní Vp se stala dosavadní místopředsedkyně strany Gudrun Schyman,¹⁵ dříve považovaná za kandidátku tradicionalistického křídla, jež před svým zvolením signalizovala ochotu vyjít vstříc zástupcům modernizačního křídla, což demonstrovala svou podporou pro vizi sociálně tržní ekonomiky a ochotou spolupracovat se SAP. I přes její zvolení ovšem zůstala pozice tradicionalistického křídla na půdě stranického výboru silná (srov. Arter 2002: 11).

Sílu tradicionalistického křídla potvrdil i XXXI. kongres Vp v květnu 1996. Po jeho skončení sice Schyman zůstala předsedkyní strany, nicméně delegáti kongresu zamítli její návrh na vytvoření široké rudo-zelené koalice a nadále požadovali zachování úzké spolupráce s odborovým hnutím (Arter 2002: 18). Charismatická Schyman, jejíž popularita převyšovala podporu strany, se i přes situaci silné vnitřní opozice snažila zbavit stranu marxistického „přítěže“ a v tomto ohledu se jí podle Widfeldta (2004: 1149) podařilo dovést stranu do pozice dříve nevídané politické legitimacy a vlivu. I přes tyto skutečnosti a nárůst podpory, jíž strana dosáhla pod jejím vedením (srov. Möller 1999; Widfeldt 2003) byla Schyman v lednu 2003 donucena po silném vnitřním tlaku k rezignaci, poté, co média zveřejnila nesrovnalosti v jejím daňovém příznání (srov. Widfeldt 2004: 1148-1149). V tomto ohledu vyvolala její rezignace obavy, že povede k posílení vlivu ortodoxního křídla uvnitř strany (Widfeldt 2004: 1149).¹⁶

K volbě nového předsedy došlo na XXXV. kongresu Vp 19.–22. února 2004. Kongres se odehrával jako souboj mezi zástupci socialisticko-traditionalistického a pragmaticko-modernistického křídla. Sílu tradicionalistického křídla potvrdila volba nového předsedy, jímž byl zvolen reprezentant tradicionalistického proudu Lars Ohly. Volba Ohlyho, jenž se otevřeně

¹⁵ Zbývající kandidáti na předsednický post Eva Zetterberg, Lars Bäckström a Lennart Wärmby stáhli svou kandidaturu ještě před volbou (srov. Arter 2002: 11).

¹⁶ Dočasným vedením strany byly až do řádného kongresu v roce 2004 pověřeny Ulla Hoffmann a Ingrid Burman. První z nich zastávala *de facto* předsednický post (Widfeldt 2004: 1149).

označil za komunistu, ovšem i přesto, že nový předseda zdůraznil, že reprezentuje odlišnou formu komunismu, než existovala v SSSR, a je otevřen spolupráci s vládou SAP i Stranou životního prostředí – Zelení (MpG) jako další ze stran levicového bloku švédského stranicko-politického systému, nevedla k uklidnění situace uvnitř strany a vyvolala spekulace o odchodu zástupců modernizačního křídla ze strany (Widfeldt 2005: 1199).¹⁷ Spory mezi zástupci obou křídel potvrdily následující měsíce.

V souvislosti s blížícími se volbami do Riksdagu v září 2006 potvrdilo sedm poslanců z třicetičlenného poslaneckého klubu Vp, že nehodlají kandidovat v nadcházejících volbách. V červnu 2005 opustila stranu členka Riksdagu Karin Svensson Smith, která zamířila do MpG a následně oznámila tajemnice strany Pernilla Zethraeus, že do konce roku odstoupí ze své funkce a uvedla, že i přes schopnost spolupráce s předsedou strany nemůže souhlasit s jeho označováním za komunistu, protože „pro mnoho osob představuje komunismus synonymum pro státy východní Evropy, diktatury a stalinismus“ (The Local, 11. 8. 2005).

4. Analýza ideově-programového profilu Levicové strany

Kritéria použitá v následujícím textu při analýze ideově-programového profilu Vp, tj. při snaze zjistit, zda se programatika strany v nějakém ohledu vyznačuje radikálními nebo extrémními politickými postoji, budou využívat dimenze, jež pro zkoumání programových výstupů stran vymezil Wolfgang Rudzio (srov. Fiala, Mareš 1998: 103, p. 9). Vzhledem k omezenému rozsahu textu bude využita pouze část z těchto dimenzí, konkrétně ty, jež mohou poukázat na postoje a prvky z programu Vp vyznačující se jistým stupněm radikality: 1) sebeoznačení a teoretické základy; 2) politický řád; 3) média; 4) zahraniční politika.

---

¹⁷ Postavení Vp v rámci švédského stranického systému je přitom do velké míry určováno charakterem stranické soutěže založené na dvoublokovém uspořádání, v němž se o složení exekutivy rozhoduje ve volebním klání mezi blokem socialistických (SAP, MpG a Vp) a nesocialistických stran. Blok nesocialistických stran tvoří Umírněná koaliční strana (*Moderata Samlingspartiet* – M), Strana středu (*Centerpartiet* – C), Liberální lidová strana (*Folkpartiet liberalerna* – Fp) a Křesťanští demokraté (*Kristdemokraterna* – Kd). Švédská stranicko-politická soutěž, pro níž měla od počátku XX. století rozhodující význam socio-ekonomická konfliktní linie (Lane, Ersson 1996: 258), se navíc i nadále odehrává uvnitř značně stabilního ideologického prostoru charakteristického silnými jednodimenzionálními tendencemi (srov. Maškarinec 2007: 64). Ke změně podoby stranické soutěže tak nevedly ani pokusy Kd a MpG, kteří se pokusili narušit tradiční dvoublokovou soutěž. Kd usilovali o získání postu pivotální formace mezi oběma bloky od svého vzniku až do přelomu 80. a 90. let, kdy se připojili k nesocialistickému bloku (srov. Maškarinec 2007: 60). Podobně skončila nezdarem i snaha MpG, která se po neúspěšném pokusu narušit jednodimenzionalitu pravo-levé stranické soutěže v první polovině 80. let přiklonila k socialistickému bloku (srov. Kopeček 2005: 189).

4.1. Sebeoznačení a teoretické základy

Jednu z nejdůležitějších oblastí při analýze programových charakteristik politické strany představuje podle Fialy a Mareše (1999: 98) přihlášení se strany k určitému základnímu ideovému či ideologickému směru. Z hlediska dimenze sebeoznačení a teoretických základů se Vp ve svých oficiálních prezentacích hlásí k socialismu; základní principy VPK představené na kongresu v roce 1990 zahrnovaly syntézu socialismu a ekologie v duchu ideologie nové levice (srov. Arter 2002: 15). Sebeoznačení strany jako socialistické je od této doby nepřetržitě přítomno v oficiálních dokumentech strany.¹⁸ K jistému posunu došlo na kongresu Vp v roce 1996, kde byl jako druhý ideový zdroj strany přijat feminismus¹⁹ a od tohoto kongresu se Vp definuje jako socialistická a feministická strana.²⁰

Základní program Vp uvádí jako hlavní cíl strany „beztrždní společnost, v níž bude odstraněn třídní a genderový útlak a kde svoboda všech bude spočívat na svobodě každého jednotlivce“ (Partiprogram 2004: 17). Záruku realizace svobody a demokracie představuje podle Vp socialismus a socialistická transformace společnosti, jejímž cílem je „realizace ekonomického a politického demokratického systému“ (Partiprogram 2004: 14-15). Činnost strany přitom musí být zaměřena na takové politiky, které „změní existující struktury moci, učiní je více demokratickými, a tak položí základy socialistické transformace společnosti“ (Partiprogram 2004: 16). Strana dále uvádí, že „odmítá buržoazní vize, ať už se jedná o liberální utopie volného trhu, nebo konzervativní sny o velkém evropském státu“ (EU-politiskt program 1999: 7) a ve svém základním programu se otevřeně přihlašuje k tomu, že s dalšími radikálními demokratickými silami „bojuje za uskutečnění principiální změny ve společnosti“ (Partiprogram 2004: 17). Na druhé straně Vp jednoznačně zdůrazňuje, že jejím cílem „není utopický ráj, ale spíše vybudování společnosti založené na principech solidarity“ (Partiprogram 2004: 1).

Ve vztahu k minulosti strana již na kongresu v roce 1990 oficiálně odmítla marxismus-leninismus (jako praxi komunismu ve východním bloku) (srov. Arter 2002: 15). Podle názoru Vp byly v SSSR a dalších státech východního bloku „socialistické ideály rozdrceny“, což ukazuje na důležitost demokracie a svobody pro uchování socialismu, protože ten „může přetrvat pouze, pokud je podporován aktivní většinou občanů“, přičemž podle Vp nemá žádný stát právo na

¹⁸ Viz např. programové dokumenty *Feminism and Socialism 1997*; *Internationellt uttalande 1998*; *För en solidarisk värld 2000*; *Partiprogram 2004*; *Partiprogram 2008*.

¹⁹ První pokus ve formulaci feministické politiky nicméně strana uskutečnila již v roce 1982, kdy přijala politický program k ženské otázce (*Feminism and Socialism 1997*: 2).

²⁰ Některé programové dokumenty Vp přidávají k této definici skutečnost, že je ideologie a politika strany založena na ekologickém myšlení (viz *Internationellt uttalande 1998*; *Partiprogram 2008*).

svou existenci, „pokud nemůže přetrvat bez pošlapání lidských práv“ (Partiprogram 2004: 15). Zatímco tak strana ve svém programu odmítá teoretické základy marxismu-leninismu jako ideologie, která, ač „zrozena ze snů lidí bojujících za lepší svět, proměnila tyto sny do svých protikladů“ (Partiprogram 2004: 14), nadále považuje samotný marxismus, spolu s feministickými teoriemi, za cenný politický nástroj (Partiprogram 2004: 16).

4.2. Politický řád

Postoj strany k demokratickému systému, na jehož základě je možné stanovit, zda strana usiluje o destrukci ústavního zřízení a jeho nahrazení nedemokratickými mechanismy, patří podle Fialy a Mareše (1998: 99) k dalším důležitým bodům při zkoumání extremismu politické strany. Ve vztahu k politickému řádu zastává Vp zásadu, že demokracie je víc než volební právo a formální práva. Obrana a rozvoj politické demokracie a formálních občanských práv představuje podle Vp nejdůležitější úkol politické levice (Partiprogram 2004: 7). Politická demokracie musí být podle strany podporována jako prostředek „ke kontrole ekonomických sil“ (Internationellt uttalande 1998: 3).²¹

Vp se ve svém programu přihlašuje k demokratické praxi a zastupitelské demokracii jako nástroji k prosazení svých cílů (Partiprogram 2004: 7).²² Přihlášení se k demokracii vyjadřoval ostatně již název volebního programu z roku 1991 *Práce, spravedlnost, demokracie a zelené životní prostředí* (*Arbete, rättvisa, demokrati och grön miljö*). Na druhé straně Vp otevřeně prohlašuje, že její činnost na všech úrovních parlamentního systému představuje pouze „jednu z cest k radikální sociální změně“ (Partiprogram 2004: 16). Ve svém volebním programu z roku 2006 *Práce, demokracie, spravedlnost* (*Arbete, Demokrati, Rättvisa*) Vp uvádí: „zastáváme jednoznačnou opozici proti diktatuře, ale i omezením demokratické svobody a práv“ (Arbete, Demokrati, Rättvisa 2006: 20).

Ve vztahu k politickému řádu nabízí Vp jako pozitivní ideál socialismus představující systémovou alternativu ke kapitalismu (Partiprogram 2004: 6), protože i přes změny, jimiž prošly

---

²¹ Politickou demokracii považuje Vp za velký čin dělnické třídy. Strana zdůrazňuje, že v dlouhodobé perspektivě nemůže být její ochrana svěřena žádné jiné společenské síle: „Demokracie a občanská práva jsou příliš cenná, než aby byla svěřena buržoazii.“ (Partiprogram 2004: 7)

²² Nejvyšší úroveň rozhodování představují v demokracii podle Vp sami občané a „svrchovanost lidu je vykonávána skrze svobodně volené lidové shromáždění“ (Partiprogram 2004: 6). Vp ovšem současně uznává právo občanské neposlušnosti (při zachování principu nenásilí a transparentnosti), jako extrémní volby, v případech, kdy jsou bezmocní jedinci nuceni bránit hluboce zakořeněné hodnoty, jako jsou např. lidská práva nebo obrana přírodních zdrojů (Partiprogram 2004: 7).

moderní společnosti, se, jak uvádí, „dosud nepodařilo odstranit rozpor mezi prací a kapitálem, spočívající na nesmiřitelných zájmech“ (Partiprogram 2004: 2). Vp odmítá společnost založenou na širokém společenském rozdělení, přičemž odstranění bariér mezi lidmi by měl zabezpečit rozsáhlý rozvoj veřejného sektoru (Partiprogram 2004: 18).

Vůči kapitalismu zastává strana výrazně nekompromisní postoje. Ve svém programu Vp zdůrazňuje, že „moc v jakékoliv společnosti spočívá zásadně na těch, kdo vlastní a kontrolují výrobní prostředky“ a vzhledem k tomu, že „v kapitalistickém systému vlastní malá menšina obrovské množství kapitálu“, je „kapitalismus z definice nedemokratický“ (Partiprogram 2004: 6, 13), a z tohoto důvodu „musí být moc kapitalismu zlomena, pokud má dojít ke skutečnému demokratickému pokroku“ (Partiprogram 2004: 13). Na druhé straně Vp připouští, že v procesu demokratizace ekonomiky je nezbytná kombinace různých forem vlastnictví (Partiprogram 2004: 13). Soukromé podnikání tak může podle názoru Vp na jedné straně přispět k rozvoji společnosti, nicméně „rozsah, v němž socialismus uskutečňuje právo lidských bytostí rozhodovat v otázkách týkajících se jejich vlastní práce, musí být reflektován ve zrušení veškerého druhu vlastnictví výrobních prostředků, ať veřejných nebo soukromých. Vlastnictví musí být nahrazeno společným řízením a rozvojem společných zdrojů svobodných sdružení pracujících.“ (Partiprogram 2004: 13) Přijetí silné legislativy a rozsáhlé sociální plánování doprovázené nárůstem veřejného vlastnictví představují podle Vp další nástroje umožňující omezení kapitalistické ekonomiky v jejím upřednostňování krátkodobého zisku před životním prostředím. V tomto ohledu Vp požaduje, aby při rozhodování mezi jednotlivými zájmy byla ve všech případech dána přednost environmentálním otázkám (Partiprogram 2004: 9-10).²³

Podle Vp je „v kapitalistické společnosti politická demokracie omezena přímo i nepřímo nedostatkem demokracie v ekonomickém systému a pro většinu občanů nejsou formální práva doprovázena odpovídajícími příležitostmi je využívat“ (Partiprogram 2004: 6). Hlavním úkolem strany v procesu nahrazení kapitalismu socialismem „je organizovat občany, kteří si přejí podílet se na radikálních socialistických a feministických politikách“ (Partiprogram 2004: 16). Demokratizace ekonomické sféry podle Vp vyžaduje „rozšíření kolektivního a veřejného vlastnictví, znovuoobnovení regulace přirozených monopolů a rozšíření veřejného vlastnictví a vlivu nad investicemi a bankovním a finančními sektory“ (Partiprogram 2004: 17).

---

²³ Ekologicky udržitelná společnost, která spotřebovává pouze tolik, kolik představuje její přiměřený podíl s ohledem k celkovému životnímu prostředí, vyžaduje podle Vp „komplexní reorganizaci metod výroby a vzorců spotřeby“ (Partiprogram 2004: 18).

4.3. Média

Vp považuje média, svobodu slova, svobodu projevu a svobodu sdružování „za základní a nejdůležitější kameny demokracie“ a ve svém programu se přihlašuje k závazku posílení a rozšíření těchto práv (Partiprogram 2004: 6). Hlavní terč kritiky Vp v této oblasti představuje celosvětový mediální monopol limitující svobodu slova a přístup ke znalostem, představující v tomto ohledu efektivní překážku demokracii (Partiprogram 2004: 7). Program Vp naopak vyzdvihuje svobodu slova, svobodu sdružování a svobodu shromažďování jako „nástroj, jež musí být skutečně přístupné rozšiřujícímu se počtu osob“ (Partiprogram 2004: 17).

4.4. Zahraniční politika

Ve svém volebním programu z roku 2006 Vp zdůrazňuje že „rozšiřující se militarizace ve světě poháněná USA, ale i EU, vede k vážným narušením demokracie a lidských práv“ (Arbete, Demokrati, Rättvisa 2006: 17). Strana prosazuje zastavení švédského exportu zbraní do USA a odmítá „nezákonnou okupaci Iráku USA a dalšími spojenci, okupaci Palestiny Izraelem,²⁴ stejně jako vojenskou eskalaci hrozeb vůči Latinské Americe,²⁵ Blízkému východu a Střední Asii vedenou USA“ (Arbete, Demokrati, Rättvisa 2006: 18). Strana požaduje, aby bylo „zastaveno porušování lidských práv při lovu na teroristy“ a vyslovuje se za stažení švédských vojáků z Afghánistánu okupovaného USA²⁶ (Arbete, Demokrati, Rättvisa 2006: 18). Podobně strana oponuje i švédské účasti v programu Partnerství pro mír, které dle jejího názoru představuje pouze „nástroj expanze NATO“ (EU-politiskt program 1999: 6), a požaduje zákaz všech druhů zbraní hromadného ničení, rozpuštění všech vojenských aliancí a zachování švédské neutrality (Partiprogram 2004: 8-9).

Mezinárodní spolupráce by podle názoru Vp měla spočívat na respektu k lidským právům a ideálům demokracie, bez ohledu na to, zda vyhovují zájmům kapitálu. Jediného aktéra schopného vytvořit alternativu k převládajícímu mezinárodnímu řádu ovládanému vojenskou

---

²⁴ Na startu volební kampaně 2006 předseda Vp Lars Ohly tvrdě zaútočil na zahraniční politiku vlády SAP, když požadoval zrušení víz pro Libanonce a izolaci Izraele, vinného podle Ohlyho „státním terorismem“. Ohly zdůraznil principiální rozdíl mezi zahraniční politikou Vp a SAP a potřebu nalezení „nové radikální a nezávislé zahraniční politiky“, jež by „protestovala proti izraelským zločinům, namísto následování příkladu USA a evropského kapitálu“ (The Local, 13. 8. 2006).

²⁵ Vp obviňuje USA z nedemokratických pokusů o svržení regulérně zvoleného venezuelského prezidenta Hugo Cháveze a sabotáží vůči venezuelské ekonomice (Stoppa USA:s inblandning i Venezuela!).

²⁶ Podle názoru Vp nelze přispět k rozvoji bezpečnosti a demokracie v Afghánistánu v situaci, kdy švédští vojáci předávají Afghánské občany k mučení (Sverige medverkar till tortyr i Afghanistan).

a ekonomickou silou vidí Vp v OSN. I tato organizace ovšem musí podle strany projít demokratickými změnami, aby byla zlomena dosavadní převaha velmocí (Partiprogram 2004: 12) a OSN mohla „obnovit svou roli jako jediného legitimního orgánu pro řešení mezinárodních konfliktů“ (Arbete, Demokrati, Rättvisa: 2006: 18). Pozitivní ideál v oblasti zahraniční politiky představuje pro Vp vznik nového mezinárodního právního systému, založeného na koncepcích udržitelného rozvoje, spravedlivé distribuci zdrojů, spravedlivém obchodu, demokracii a lidských právech (Partiprogram 2004: 8).

Výrazně negativní pohled zastává Vp vůči EU. Z pohledu strany vede přesun legislativní moci z půdy národních parlamentů do rukou Rady EU, jež není podle Vp nikomu kolektivně zodpovědná, k tomu, že „EU nevyhovuje minimálním požadavkům demokratické vlády“ (Partiprogram 2004: 8), a z tohoto důvodu Vp důrazně odmítá švédské členství v EU i EMU. Jejím cílem je rozpuštění EU jako prvního kroku v nahrazení nedemokratického rozhodovacího procesu EU panevropskou spoluprací založenou na demokratických principech (Arbete, Demokrati, Rättvisa 2006: 20; EU-politiskt program 1999: 2; Partiprogram 2004: 8).²⁷

4.5. Zhodnocení analýzy programových výstupů Vp

Z hlediska sebeoznačení a teoretických základů neobsahují programové výstupy Vp žádné zmínky opravňující nás k označení strany za extremistickou. Strana se neoznačuje jako extremistická síla a odmítá teoretický odkaz komunismu leninského či stalinského typu. Rovněž ve vztahu k politickému řádu nelze v programatice strany nalézt zmínky vzbuzující obavy, že strana usiluje o destrukci demokratického ústavního zřízení. V programatice Vp lze naopak na mnoha místech nalézt požadavky na posílení demokracie. Posílení demokracie ovšem Vp primárně spojuje s radikální transformací společnosti (především v odmítnutí základní socio-ekonomické struktury současného kapitalismu a z ní vycházející podoby mezinárodní spolupráce jak na světové, tak i evropské úrovni) a současně se strana otevřeně přihlašuje ke snaze spolupracovat s dalšími radikálními skupinami, případně být vůdčí silou této spolupráce, při přeměně společnosti. Podobně ve vztahu k oblasti sdělovacích prostředků a médií nelze v programatice Vp nalézt žádné požadavky, jež by kladly meze právům občanů na informace, nebo usilovaly o omezení svobody slova. Strana naopak považuje tuto oblast za základní sféru, z níž vyrůstá demokratická společnost a požaduje posílení těchto práv a přístupu občanů k nim.

---

²⁷ Vp zastává názor, že reforma EU zevnitř je pouhou iluzí a jediné řešení představuje rozpuštění EU a její nahrazení naprosto odlišným druhem spolupráce. Za jediný možný způsob, jak tohoto cíle dosáhnout, považuje strana vystoupení jednotlivých států z EU (Partiprogram 2004: 8).

Podle Fialy a Mareše je ovšem při rozhodnutí, zda lze stranu označit za extremistickou, analýza programatiky nutnou, nikoli ovšem postačující podmínkou (srov. Fiala, Mareš 1998: 95). Z tohoto důvodu se v další části pokusíme konfrontovat výstupy programatiky Vp se skutečným vystupováním jejích čelných představitelů, které není primárně zaměřeno na širokou veřejnost, nicméně ve svém důsledku může být značně vypovídající s ohledem na zastávání extrémních politických postojů.

5. Analýza vystupování čelných představitelů Levicové strany

Problematika vlastního vystupování představitelů strany, jež není primárně zaměřeno na širokou veřejnost, nicméně s ohledem ke své rozsáhlosti vyžaduje jistou redukci. Vzhledem k omezenému rozsahu předkládané studie, primárně zaměřené na analýzu programatiky, proto budeme analyzovat pouze jednu oblast spojenou s vystupováním čelných představitelů Vp, nicméně oblast, jíž považujeme vzhledem k identitě politické strany za jednu z nejdůležitějších – postoj strany k vlastní minulosti, v případě Vp především s ohledem k jejímu komunistickému dědictví a jeho současné percepci čelnými představiteli strany.

Z hlediska oficiální programatiky Vp byl komunismus odmítnut již na kongresu Vp v roce 1990. Tento fakt ovšem nedokázal zabránit tomu, že se mnoho členů Vp, včetně poslanců Riksdagu, i nadále označuje za komunisty. Tradicionalistické křídlo strany také v roce 2000 tvrdě odmítlo vyjádření předsedkyně Vp Schyman, která označila komunismus za „břemeno strany“. Schyman setrvala na svém postoji i po útocích tradicionalistického křídla, když na XXXIII. kongresu Vp 31. května – 3. června 2000, zopakovala, že „komunismus jako hnutí a společenský systém patří do historie“, nicméně z obav před rozštěpením strany se vystříhala přímé kritiky této skupiny (srov. Arter 2002: 16-18).

Velkou ránu pro prestiž Vp v očích veřejnosti, jíž strana získala pod vedením Schyman, představovala v roce 2004 odvysílaná reportáž švédské televize *Vysvětřovací mise (Uppdrag Granskning)*, v níž bylo citováno vyjádření předsedy Vp Larse Ohlyho v britském tisku z roku 1999, kde se otevřeně označil za leninistu. Reportáž současně odhalila, že Ohly byl v roce 2000 jedním ze členů stranického výboru, na jehož jednání došlo k odmítnutí omluvy švédským občanům, kteří ve 30. letech skončili v pracovních táborech v SSSR.²⁸ Po odvysílání dokumentu nicméně Vp narychlo vydala tiskové prohlášení s omluvou příbuzným postižených. Sám předseda

---

²⁸ Ve 30. letech povzbuzovala SKP mnoho švédských občanů k odchodu za prací do SSSR (např. pobočka SKP v Kiruně dokonce platila nezaměstnaným, jež se rozhodli uskutečnit tento krok). Mnoho z těch, co vyslyšeli volání SKP bylo následně v SSSR zavražděno NKVD, a ti, kteří se vrátili zpět do Švédska, byli často uráženi a ostrakizováni (The Local, 6. 10. 2004).

Vp Ohly připustil, že se strana měla omluvit již před čtyřmi lety a dodal: „hlasitě a zřetelně uznáváme naše chyby“, přičemž zdůraznil, že Vp není komunistickou stranou, přestože on sám se za komunistu považuje (The Local, 6. 10. 2004). Sám Ohly ovšem ustal s označováním vlastní osoby za komunistu až po více než ročních útocích na svou osobu jak z okolí, tak zevnitř strany. Své rozhodnutí oznámil nejprve na jednání strany 18. října a následně 30. října 2005 ve švédské televizi, když jako hlavní důvod uvedl „odstranění bariéry v komunikaci s občany“ a dodal: „naši soupeři nás chtějí spojit s názory, jež nesdílíme“ (The Local, 31. 10. 2005).

Reportáž švédské televize navíc na internetových stránkách strany odhalila dokument chválící Castrův nedemokratický režim na Kubě. Ohly podobně jako v případě předešlých odhalení připustil, že Kuba byla diktaturou a Fidel Castro diktátorem, a kritizoval, že dokument Vp „postrádá feministickou analýzu a je nejasný v otázce demokracie“ (The Local, 6. 10. 2004).²⁹ Podobně lze zmínit rozhodnutí kongresu strany v roce 1996, jenž rozhodl o zaslání pozdravného telegramu „bratrské straně“ na Kubě, a návštěvu, již delegace Vp uskutečnila na Kubě v roce 2000. Po jejím skončení prohlásil jeden z členů delegace Vilmer Andersen, že Kuba není diktaturou, k čemuž členka současného vedení Vp, šéfredaktorka magazínu *Kuba* a bývalá předsedkyně Švédsko-kubánského svazu (*Svensk-Kubanska Föreningen – SKF*) Eva Björklund dodala, že je Kuba demokratický stát (Witthedová 2004). Mezi současnými i minulými členy SKF lze navíc nalézt i mnoho členů Vp a sám předseda strany Lars Ohly vystoupil ze SKF až v roce 2005 (srov. Melzer 2005).

Závěr

Uvedený rozbor ideově-programového profilu a dalších aspektů podle našeho názoru, i přes svou obsahovou a rozsahovou omezenost, prokázal, že Vp nepředstavuje subjekt, jenž by mohl být označen za extremistický. Vp ve své programatice nezastává postoje, které by představovaly ideologickou a reálnou opozici vůči hodnotám a praxi demokracie, stejně jako nelze identifikovat v činnosti strany postoje odmítající demokratický právní stát a usilující o jeho odstranění. Strana naopak požaduje co největší rozšíření demokracie a v tomto ohledu lze v programatice strany nalézt řadu požadavků, představujících z ideologického hlediska jednoznačnou orientaci usilující o proměnu politického systému.

Ideově-programový profil Vp tak na jedné straně neobsahuje extremistické požadavky,

---

²⁹ Dokument připouštěl, že na Kubě chybí některá základní občanská a politická práva, kubánská legislativa obsahuje ustanovení omezující určité svobody běžné v demokratických společnostech a soudy nejsou nezávislé, nicméně dále v textu Vp prohlásila: „Bráníme společenský a ekonomický rozvoj, jehož kubánský lid dosáhl a který se jeví jako příklad pro velkou část světa.“ (srov. Uttalande om Kuba)

ale na druhé straně do velké míry naplňuje kritéria, jež pro vymezení radikální levice stanovili March a Mudde: 1) Vp požaduje zásadní transformaci společenského systému a vytvoření socialistické společnosti a v tomto ohledu odmítá základní socio-ekonomickou strukturu současného kapitalismu; 2) vytvoření socialistické společnosti s důrazem na rozšíření kolektivního a veřejného vlastnictví představuje jednoznačnou snahu o vytvoření alternativní ekonomické a mocenské struktury vedoucí k zásadní redistribuci zdrojů od existujících politických elit; 3) Vp jednoznačně identifikuje ekonomickou nerovnost jako základ existujícího politického a společenského uspořádání, které dle jejího názoru omezuje plné rozvinutí demokracie ve všech sférách společnosti, a v tomto směru představuje jednu z nejdůležitějších agend Vp obhajoba kolektivních ekonomických a sociálních práv; 4) Vp se staví do principiální opozice vůči kapitalismu, zatímco na druhé straně odmítá diktaturu a omezování demokratických svobod a práv a přihlašuje se k demokracii; 5) Vp lze označit za internacionalistickou v tom smyslu, že strukturální příčiny národních a regionálních sociálně-politických problémů identifikuje na globální úrovni, ať už jako důsledek moderního kapitalismu, nebo rozšiřující se militarizace podporované USA a EU.

Zařazení Vp jako radikálně levicového subjektu a odmítnutí možnosti zařadit stranu mezi extremistické subjekty podle našeho názoru nezpochybňují ani vystupování části politiků Vp v oblasti zahraniční politiky a vztahu ke komunismu a to z následujících důvodů. Členové Vp, jež se v minulosti otevřeně označili za komunisty, vždy zdůrazňovali, že zastupují odlišnou formu komunismu, než existovala ve východním bloku (srov. Arter 2002: 17), a strana samotná ve svých programových výstupech otevřeně odmítla praxi marxismu-leninismu. Reakce předsedy Vp Larse Ohlyho poté, co se objevily materiály kompromitující postavení strany s ohledem k jejímu komunistickému dědictví, stejně jako jeho ustoupení od označování své osoby za komunistu, navíc ukazuje, že si je tradicionalistické křídlo strany dobře vědomo, že zesílení postojů, jež by mohly být označeny jako extremistické, v sobě nese nebezpečí dalšího štěpení uvnitř strany a případný odchod nespokojených zástupců modernistického křídla představuje značné riziko pro uchování dlouhodobé relevance strany. To ostatně dokládá i pokles podpory Vp poté, co se do jejího vedení dostal zástupce tradicionalistického křídla Lars Ohly. Pod jeho vedením se podpora Vp vrátila na úroveň, na které se nacházela v době, než v jejím vedení stanula Schyman, jež se stranu pokusila zbavit nejtěžšího komunistického dědictví (srov. Widfeldt 2007: 822). Nebezpečí ztráty relevance a potencionální izolace Vp v rámci levicového bloku švédského stranicko-politického systému, v případě přihlášení se k extrémním politickým postojům, navíc dokládá

i vyjádření jednoho z mluvčích MpG Petera Erikssona.³⁰ Ten v rozhovoru pro švédský list *Svenska Dagbladet* odmítl potencionální možnost vládní koalice SAP–MpG–Vp po volbách v roce 2010 s odkazem na Ohlyho označování se jako komunisty a názory Vp, jež jsou podle Erikssona nemoderní a zahleděné do minulosti (*Svenska Dagbladet*, 9. 10. 2007).

Seznam použitých zkratk

APK	<i>Arbetarpartiet Kommunisterna</i> (Dělnická komunistická strana)
C	<i>Centerpartiet</i> (Strana středu)
Fp	<i>Folkpartiet liberalerna</i> (Liberální lidová strana)
Kd	<i>Kristdemokraterna</i> (Křesťanská demokracie)
M	<i>Moderata Samlingspartiet</i> (Umírněná koaliční strana)
MpG	<i>Miljöpartiet de gröna</i> (Strana životního prostředí – Zelení)
SAP	<i>Socialdemokratiska Arbetare Partiet</i> (Sociálnědemokratická dělnická strana)
SKP	<i>Sveriges Kommunistiska Parti</i> (Švédská komunistická strana)
SF	<i>Socialistiska Folkeparti</i> (Socialistická lidová strana)
SSV	<i>Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti</i> (Švédská sociálnědemokratická levicová strana)
SV	<i>Socialistiska Venstreparti</i> (Socialistická levicová strana)
VAS	<i>Vasemmistoliitto</i> (Levicová aliance)
Vp	<i>Vänsterpartiet</i> (Levicová strana)
VPK	<i>Vänsterpartiet Kommunisterna</i> (Levicová komunistická strana)

Literatura

- Arter, David (1999): *Scandinavian politics today*, Manchester – New York, Manchester University Press.
- Arter, David (2002): „Communists we are no longer, Social Democrats we can never be“: The Evolution of the Leftist Parties in Finland and Sweden, *The Journal of Communist Studies and Transition Politics*, Vol. XVIII, No. 3, pp. 1-28.
- Backes, Uwe (2007): Meaning and Forms of Political Extremism in Past and Present, *Středoevropské politické studie*, roč. IX, č. 4, s. 242-262, on-line text <<http://www.cepsr.com/dwnld/backesx20040401.pdf>>, [cit. 12. 12. 2006].
- Černý, Petr (2005): *Politický extremismus a právo*, Praha, Eurolex Bohemia.
- Danics, Štefan (2003): *Extremismus: řešení krizových situací*, Praha, Triton.
- Fiala, Petr (1998): Český politický extremismus a radikalismus z hlediska politikologie, in: Fiala, Petr (ed.): *Politický extremismus a radikalismus v České republice*, Brno, Masarykova univerzita, s. 7-16.
- Fiala, Petr – Mareš, Miroslav (1998): Programová analýza SPR-RSČ a KSČM z hlediska politického extremismu, in: Fiala, Petr (ed.): *Politický extremismus a radikalismus v České republice*, Brno, Masarykova univerzita, s. 95-104.
- Gallagher, Michael – Laver, Michael – Mair, Peter (2001): *Representative Government in Modern Europe*, Boston, McGraw-Hill.

---

³⁰ MpG nemá z hlediska organizační struktury strany předsednický post. Tuto funkci vykonávají v jejím případě dva mluvčí. Druhým mluvčím MpG je v současnosti Maria Wetterstrand.

- Chmelík, Jan (2001): *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, Praha, Linde.
- Christensen, Dag Arne (1998): Foreign Policy Objectives: Left Socialist Opposition in Denmark, Norway and Sweden, *Scandinavian Political Studies*, Vol. XXI, No. 1, pp. 51-70.
- Jørgensen, Thomas Ekman (2002): Split or Reform? The Danish and Swedish CP's facing the post-Stalin era, in: Bracke, Maud – Jørgensen, Thomas Ekman: *West European Communism After Stalinism. Comparative Approaches*, EUI Working Paper HEC No. 4, pp. 45-74, on-line text <<http://www.iue.it/PUB/HEC02-04.pdf>>, [cit. 12. 12. 2006].
- Kopeček, Lubomír (2005): Skandinávie, in: Strmiska, Maxmilián – Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír – Chytilík, Roman: *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko-politických systémů*, Praha, Portál, s. 175-281.
- Lane, Jan-Erik – Ersson, Svante (1996): The Nordic Countries, in: Colomer, Josep M. (ed.): *Political Institutions in Europe*, London, New York, Routledge, pp. 254-281.
- Mareš, Miroslav (2003): Teorie extremismu, in: Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír (eds.): *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*, Brno, MPÚ MU, s. 297-326.
- March, Luke – Mudde, Cas (2005): What's Left of the Radical Left? The European Radical Left After 1989: Decline and Mutation, *Comparative European Politics*, Vol. III, No. 1, pp. 23-49.
- Maškarinec, Pavel (2007): Křesťanští demokraté. Analýza identity švédské relevantní křesťansko-demokratické strany, *Středoevropské politické studie*, roč. IX, č. 1, s. 56-75, on-line text <<http://www.cepsr.com/dwnld/maskarcl07.pdf>>, [cit. 12. 12. 2006].
- Melzer, Herman (2005): Lars Ohly lämnar Kuba-förening, *Sveriges Radio*, on-line verze <<http://www.sr.se/Ekot/artikel.asp?artikel=699103>>, [cit. 12. 12. 2006].
- Möller, Tommy (1999): The Swedish Election 1998: A Protest Vote and the Birth of a New Political Landscape, *Scandinavian Political Studies*, Vol. XXII, No. 3, pp. 261-276.
- Strmiska, Maxmilián (1998): Demokracie, extremismus, antisystémová orientace, in: Fiala, Petr (ed.): *Politický extremismus a radikálismus v České republice*, Brno, Masarykova univerzita, s. 27-44.
- Svenska Dagbladet*, 9. 10. 2007, on-line verze <<http://www.svd.se/>>, [cit. 12. 12. 2006].
- Szajkowski, Bogdan (2005): *Political Parties of the World*, London, John Harper Publishing.
- The Local*, 6. 10. 2004, 11. 8. 2005, 31. 10. 2005, 13. 8. 2006, on-line verze <<http://www.thelocal.se/>>, [cit. 12. 12. 2006].
- Widfeldt, Anders (2003): The parliamentary election in Sweden, 2002, *Electoral Studies*, Vol. XXII, No. 4, pp. 778-784.
- Widfeldt, Anders (2004): Sweden, *European Journal of Political Research*, Vol. XLIII, No. 7-8, pp. 1144-1150.
- Widfeldt, Anders (2005): Sweden, *European Journal of Political Research*, Vol. XLIV, No. 7-8, pp. 1195-1202.
- Widfeldt, Anders (2007): The Swedish parliamentary election of 2006, *Electoral Studies*, Vol. XXVI, No. 4, pp. 820-823.
- Wilks, Stuart (1996): *New Left Parties in Scandinavia: The Emergent Politics of Post-Materialism or the Last Line of Defence for the Social Democratic State?*, Paper presented at the Political Studies Association's Annual Conference, University of Glasgow, 9-12 April 1996, on-line text <<http://www.psa.ac.uk/journals/pdf/5/1996/wilk.pdf>>, [cit. 12. 12. 2006].
- Witthedová, Jana (2004): Dvojitá tvář švédských komunistů, *Literární noviny*, roč. XV, č. 48, on-line verze <<http://www.literaminoviny.cz/?p=archiv&text=1153>>, [cit. 12. 12. 2006].

Elektronické zdroje

Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst, on-line zdroj <<http://www.ssd.gu.se/>>.

Vänsterpartiet, on-line zdroj <<http://www.vansterpartiet.se/>>.

Programové dokumenty

Pozn.: programové dokumenty jsou převzaty z webové stránky Levicové strany (*Vänsterpartiet*) nebo poskytnuty archivem Švédských sociálně-vědných datových služeb (*Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst*).

Arbete, Demokrati, Rättvisa – Vänsterpartiets valplattform 2006 (Práce, demokracie, spravedlnost – volební program Levicové strany 2006).

EU-politiskt program 1999 (EU-politický program – politický program Levicové strany k problematice EU).

Feminism and Socialism 1997 (Feminismus a socialismus – program Levicové strany k ženské politice).

För en solidarisk värld 2000 (Pro spravedlivý svět – základní program Levicové strany).

Internationellt uttalande 1998 (komuniké Levicové strany k mezinárodní politice).

Partiprogram 2004 (Základní program Levicové strany).

Partiprogram 2008 – förslag (Základní program Levicové strany – návrh programu pro kongres strany v roce 2008).

Stoppa USA:s inblandning i Venezuela! (Stop zásahům USA ve Venezuele!, tisková zpráva Levicové strany, 18. 8. 2004).

Sverige medverkar till tortyr i Afghanistan (Švédsko přispívá k mučení v Afghánistánu, tisková zpráva Levicové strany, 30. 11. 2007).

Uttalande om Kuba (Komuniké stranického výboru Levicové strany ke Kubě, 16. 4. 2004).